

LÄRANDE OCH UTVECKLING GENOM UTVÄRDERING

Text: Josefin Aggestam, Malmö Högskola

Inom projektet "Om vi fick bestämma" (OVFB) har ambitionen varit att förnya Sveriges musik- och kulturskolor genom att ge barn och ungdomar en ökad delaktighet i verksamheterna – för barnens skull – men i lika hög grad för att förbättra skolorna. Kulturskolor från hela Sverige har deltagit med egna utvecklingsprojekt där utgångspunkten är att tankar och idéer från barn och unga skall tas tillvara på olika sätt. Josefin Aggestam på Malmö högskola har engagerats i projektet för att utveckla kunskapen om utvärderingsmetoder att använda i den här typen av utvecklingsprojekt. SMOK har bitt Josefin reflektera över vad utvärdering kan ha för roll i ett utvecklingsarbete och också ge tips på hur man kan jobba med utvärdering i musik- och kulturskolors olika verksamheter.

Varför utvärdera?

Syftet med en utvärdering kan variera beroende av vem det är som initierar den – om det är en finansör, skolledning, politiker, medarbetare eller företrädare för föräldrar och elever – och vad det är tänkt att den ska användas till. Motiv till utvärdering kan dels handla om att kontrollera att en verksamhet gör det som den är avsedd att göra eller om man i ett projekt nått sina mål. En utvärdering kan också göras för att utveckla en verksamhet. Då handlar det inte bara om att ta reda på om man når de mål som man satt upp, man ska också undersöka varför/varför inte verksamheten når dit: Arbetar man enligt de metoder som det är tänkt att man ska arbeta efter? Skulle resultatet bli ännu bättre om man testade att jobba på ett annat sätt? Man kan också göra en utvärdering i ett kunskapsutvecklande syfte. En utvärdering med kunskapsutvecklande syfte kan exempelvis göras genom att lyfta fram erfarenheter och lärdomar som kan vara nyttiga att lyfta och sprida för andra liknande verksamheter i samhället.

Innan man kommer igång med utvärderingen är det också viktigt att inom organisationen ha en plan för vad utvärderingen ska användas till när den är klar. Tyvärr lägger allt för många verksamheter en massa tid och engagemang på att samla in data om olika saker, och när resultaten väl är sammanställda, vet man inte riktigt vad informationen ska användas till. Rapporten hamnar oläst i en byrålåda och utvärderingen gör inte den nytta som den skulle kunna göra.

Hur kan man veta att man nått sina mål?

Genom att koppla utvärdering till ett utvecklingsprojekt tvingar det också projektmakarna att konkretisera sina mål – vilka lätt annars har en tendens att vara vaga och allt för mångtydiga. Vad menar vi exempelvis när vi säger att vi ska öka delaktigheten hos eleverna? Eller höja kvaliteten? Eller göra skolan mer attraktiv? För att kunna mäta huruvida man uppfyllt sådana vida begrepp, krävs att man trättar ner vad man egentligen avser med dessa mål genom att fråga sig – vad måste ha hänt när det här projektet är slut för att vi ska kunna bedöma det som lyckat? Av skäl som detta är det väldigt värdefullt att planera för utvärderingen i inledningsskedet av projektet, snarare än när projektet är klart.

Val av utvärderingsmetoder

När man kommit fram till vad det är man vill utvärdera och varför, är nästa fråga att ta ställning till på vilket sätt dessa frågeställningar på bästa sätt kan besvaras. Vi pratar här om utvärderingsmetoder. Valet av metoder är till stor del beroende av vilka resurser man har till förfogande i form av pengar (om man ska köpa in en extern utvärderare) eller tid (om utvärderingen skall göras inom organisationen). Med resurser avses också kompetens. I metod- och inspirationsmaterialet som tagits fram inom OVFB ges exempel på verktyg fram som kan användas i utvärderingsarbetet. Återigen är det viktigt att fundera över vilken information det är man egentligen behöver för att få användning av utvärderingsresultaten. Att lägga en massa tid på att sammanställa information om saker som egentligen inte är så relevanta för det utvecklingsarbete man gör är ineffektivt.

Återkoppling av resultaten

Det är också viktigt att ha en plan för hur återkopplingen av resultaten ska göras innan man drar igång processen. Dels handlar det om till vilka intressenter som resultaten skall kommuniceras. Det är viktigt att alla involverade aktörer får återkoppling om vad utvärderingen resulterade i. Dels handlar det om i vilken form som utvärderingen på bästa sätt kommuniceras. Här måste utvärderaren ta hänsyn till mottagarnas behov och förutsättningar att ta till sig information och sen är det bara kreativiteten som sätter gränser för hur resultaten kan återkopplas: Det kan vara genom muntliga dragningar, skriv- →

forts. Lärande och utveckling genom utvärdering

na rapporter, en film, en pjäs eller kanske en serietidning!

Exempel på utvecklande utvärdering på Växjö

5 FRÅGOR ATT STÄLLA INFÖR EN FRAMGÅNGSRIK UTVÄRDERING:

1. Varför? Tydliggör motivet till utvärderingen.
2. Vad? Vilka frågor ställer ni er och vilka bedömningskriterier ska ni använda er av?
3. Vilka? Vem riktar sig utvärderingen till?
4. Hur? Vilka datainsamlings- och analysmetoder ska ni använda er av? Beakta hur mycket resurser (tid, pengar & kompetens) det finns för utvärderingen.
5. Återkoppling och lärande? Hur ska ni sprida och använda er av resultaten?

kulturskola

Växjö kulturskola har genom sitt deltagande i OVFB arbetat med att utveckla ett gemensamt förhållningssätt till elevers inflytande på kulturskolan, både i den faktiska undervisningssituationen och på kulturskolans utbud i stort. Rektorn tillsatte en projektledningsgrupp som särskilt ansvarade för utvecklingsprojektet. Det formerades också ämnesöverskridande fokusgrupper bland lärarlagen som varje vecka träffades för att diskutera olika frågor. Exempel på teman kunde vara frågor som Vad tycker eleverna om undervisningen? Hur ska man omsätta dessa önskemål inom arbetslagen? Behöver vi anamma ny pedagogik? Lärarna kom i denna process fram till att de behövde reflektera systematiskt över sitt arbete vilket innebar att de började med löpande auskultation över lärarlagen: bildlärare besökte musklärare, trumpetlärare besökte danslärare osv. Det utvecklades också idéer kring hur man kunde involvera eleverna i undervisningen i högre grad än tidigare.

Växjö kulturskola arbetade med utvärdering som en del av sin process i projektet OVFB med processstöd från mig.

- Genom att redan i början av projektet arbeta med att konkretisera mål och fundera över hur man kan följa upp att vi faktiskt har nått dem har vi fått en tydlig plan att förhålla oss till. Det har hjälpt oss att hålla fokus i processen, och märka om vi är på väg åt fel spår, berättar Maria Brisvall Rydqvist som varit en av de ansvariga i projektledningsgruppen på Växjö kulturskola.

Deras syfte med att utvärdera var att dels att fånga upp hur utvecklingsarbetet fungerat internt för att veta hur de ska arbeta i framtida projekt. Vidare ville de veta om projektet inneburit någon faktisk förändring i pedagogernas undervisning och i så fall på vilket sätt. Växjö projektledningsgrupp ville därför följa upp lärarna och spåna fram ett antal övningar som skulle innebära gemensam diskussion i lärarlaget men också ett trevligt avslut på projektet. Det resulterade i att de i anslutning till en studiedag byggde upp ett antal "frågestationer" som medarbetarna kunde vandra mellan för att besvara/diskutera. Det handlade dels om att ta ställning till olika påståenden, förankrade i de mål som formulerats för projektet, och dels om att låta lärarna konkretisera på vilket sätt som de utvecklats genom projektet. Det fanns också frågor om vad de ansåg att man bör ta med sig efter projektet, och vad som inte ansågs fungera.

- Upplägget med att fysiskt förflytta sig mellan olika stationer var ett uppskattat och lekfullt sätt att fånga upp vårt gemensamma lärande i projektet, berättar Maria Brisvall Rydqvist. Nu har vi samlat erfarenheter som är bra att ta med oss in i ett nytt projekt om entreprenöriellt lärande som på många plan dockar i OVFBs frågeställningar.

Deras utvärdering visar att både lärarna och kulturskolan har utvecklats på ett positivt vis vad gäller att planera för att ge eleverna mer inflytande både på kulturskolans utbud och i den faktiska undervisningen som bedrivs på skolan. Samtidigt verkar det som att lärarna genom arbetet i fokusgrupper och i auskultation upplever att de lärt sig mer om och av varandra och kulturskolans arbete.